
ЕКОНОМІКА СФЕРИ СЕРВІСУ

DOI: <http://doi.org/10.37734/2409-6873-2020-2-6>

УДК [338.48:[17.02.023.34:[910.4:796.5]]](045)

ЩАСТЯ ЯК ОБ'ЄКТ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ТУРИЗМОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПОСТНЕКЛАСИЧНІЙ ПАРАДИГМІ¹⁾

Г. П. Скляр, доктор економічних наук, професор;
Л. В. Дробиш, кандидат економічних наук, доцент
(Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. *Мета статті* полягає в огляді багатоаспектного трактування поняття «щастя подорожувальника» в міждисциплінарних туризмологічних дослідженнях у постнекласичній парадигмі. **Методика дослідження.** *Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення.* **Результати.** *Апробовано використання постнекласичних підходів у міждисциплінарних туризмологічних дослідженнях категорії «щастя». Досліджено проблему пізнання щастя науковцями різних наукових шкіл та галузей знань. Окреслено внесок науковців у вирішення актуальної наукової проблеми щодо розуміння сутності туризму як науки про щастя людини в постнекласичній парадигмі. З'ясовано, що прикладні людиномірні наукові дослідження туризму вимагають подальшого поглиблення розуміння сутності категорії «щастя». Указано на необхідність осучаснення основних наукових підходів до визначення категорії «щастя» та поняття економіки щастя як основи формування ефективних економік світу через призму розвитку туристичної сфери. Міждисциплінарний вектор туризмологічних досліджень дозволяє визначити роль подорожувальника в подальшому розвитку сфери туризму. Однак дискусійним залишається питання щастя подорожувальника. Тому з розвитком туристичної галузі більше уваги має приділятися визначенню впливу туризму на людину, на її щастя в подорожі.* **Практична значущість результатів дослідження.** *У статті обґрунтовано актуальність міждисциплінарних туризмологічних досліджень поняття «щастя подорожувальника» та використання постнекласичних підходів дослідження туризму. Це дає можливість визначити важливу роль особистості подорожувальника в розвитку туризму. Основні наукові положення дослідження доцільно використати під час теоретичного аналізу сучасного стану й перспектив подальшого розвитку прикладних людиномірних наукових досліджень туризму.*

Ключові слова: щастя, подорожувальник, туризм, міждисциплінарний підхід, постнекласична парадигма.

1) Стаття підготовлена в межах науково-дослідної роботи «Проблеми функціонування та розвитку сфери туризму в умовах модернізації економіки» (держ. реєстр. номер 0117U004715).

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Суперечливі умови розвитку господарської діяльності людини у сфері туризму формують адекватний міждисциплінарний вектор туризмологічних досліджень, ціннісний дискурс яких пов'язаний, у тому числі, з розумінням сутності категорії «щастя». Сучасні дослідження залишають відкритим для дискусій питання щастя подорожувальника. Тому тема статті є, на наш погляд, актуальною, а саме дослідження – своєчасним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема пізнання щастя має давню традицію, яка пов'язана, насамперед, з іменами Епікура, Сократа, І. Канта і Г. Сковороди. Вагомий внесок у дослідження проблеми щастя в туризмі зробили вітчизняні науковці О. В. Гладкий, Г. П. Вислободська, В. О. Животенко, Г. В. Задорожний, М. М. Логвин, Ю. Б. Миронов та ін. Разом із тим створення методологічного підґрунтя для прикладних людиномірних наукових досліджень туризму вимагає подальшого поглиблення розуміння сутності цієї категорії.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є огляд багатоаспектного трактування поняття «щастя подорожувальника» в міждисциплінарних туризмологічних дослідженнях у постнекласичній парадигмі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. З огляду на складність об'єкта дослідження, специфіку авторських позицій, які можуть принципово не збігатися, необхідним є узгодження розуміння сутності туризму як форми природно-суспільного буття та життєдіяльності подорожувальника. Нині кожна з галузей знань (історія, філософія, географія, соціологія, психологія, антропологія, економіка, екологія, рекреологія, право тощо) вивчає туризм у своїй проблемно-предметній площині, у більшості досліджень не акцентуючи й не пов'язуючи результати з отриманням щастя в подорожі. Людина отримує задоволення від вражень під час подорожі, відчуває себе щасливою від того, що збуваються її мрії та сподівання. Особистісно здобутий туристський досвід – це досвід переживання мандрівних подій [1], досвід самореалізації людини-туриста у процесі зустрічі з іншим.

Обговоренню результатів досліджень проблеми щастя подорожувальника з використанням постнекласичного підходу був присвячений методологічний міждисциплінарний інтернет-сеінар «Щастя в подорожах: реактуалізація духовно-творчої спадщини й дозвілєвих практик мандрівного філософа-богослова Г. С. Сковороди» (3 грудня 2019 року, м. Полтава).

Ознайомлення з доробком науковців свідчить про вагомий внесок у вирішення актуальної наукової проблеми – розуміння сутності туризму як науки про щастя людини в постнекласичній парадигмі [2]. Зокрема, О. В. Гладкий уважає, що туризм є тією наукою, яка об'єднує розрізнені знання про світ у єдину цілісну систему. Автором досліджена постнекласична концепція втраченої єдності в різних наукових і філософських школах, визначена роль туристичних наук у формуванні постнекласичного вчення про єдність окремих компонентів території (дестинації). О. В. Гладкий зазначає, що туризм формується як наука, яка об'єднує втрачену єдність природного й соціального в новому постдисциплінарному знанні про світ. Тому, на його думку, розвиток туристичних досліджень, заснованих на теоретико-методологічних засадах єдності та гуманізації знань, має бути покладений в основу подальших наукових розвідок у природничій і суспільній географії.

Науковий доробок Ю. Б. Миронова та М. М. Логвина [3] дає можливість ознайомитися із множинністю визначень категорії щастя. Автори зазначають, що щастя є особливим станом душі, який передбачає певне піднесення настрою, радість, душевний спокій. Проте не кожна людина впродовж життя може його знайти та відчувати у звичайних простих речах [3, с. 83]. Академічною спільнотою щастя традиційно визначається як категорія моральної свідомості, що позначає стан повного та тривалого задоволення від життя загалом. Якщо учні Сократа тлумачили щастя як стан, тожний насолоді, то послідовники гедонізму розглядали насолоду як єдино істинне благо та справжню мету людського життя. Умовами досягнення щастя в сучасній етиці вважають задоволення основних матеріальних потреб, повноту й осмисленість існування людини, її спроможність реалізувати власне уявлення про життя в ситуаціях морального вибору, до-

статній ступінь збіжності актуального стану буття та уявлення про те, яким воно має бути, гармонію внутрішнього світу людини та її зовнішніх стосунків [4]. Хоча Ю. Б. Миронов і М. М. Логвин розглядають різні трактування категорії щастя, усі вони зводяться до розуміння щастя як стану цілковитого задоволення життям, відчуття задоволення і радості від повноти життя. Пошуком щастя та природи його походження впродовж свого життя займався мандрівний філософ Г. С. Сковорода, який уважав, що щастя – це внутрішнє джерело спокою. На його думку, щоб бути щасливим, необхідно позбавитися негативних людських якостей (скупість, розкіш, честолюбство, духовні злидні) та більше дбати про власну душу, оскільки лише здорова душа є основою щасливого буття. Якщо людина заради багатства все життя змушена займатися неулюбленою справою, то відчутти себе щасливою вона не зможе [3, с. 84]. Г. С. Сковорода відмічав, що потрібно знайти самого себе, пізнати себе, свою духовну сутність, оскільки кінцева мета більшості людей – бути не багатими, а щасливими та здоровими. Автори вказують на необхідність усвідомленого звернення до витоків українського менталітету, удосконалення духовного світу людини на основі традиційних цінностей відповідно до сучасних реалій секулярної доби [3, с. 93].

Такої думки дотримується і В. О. Животенко, який досліджував щастя людини в контексті розвитку сучасного суспільства. Науковець спробував пояснити зв'язок між щастям та матеріальними благами для людини. Зокрема, автором розглянуті філософські погляди Г. С. Сковороди як одного із класиків дослідження категорії «щастя». Його філософське бачення щастя людини ґрунтується на аксіологічних та етичних принципах, а філософсько-антропологічне вчення має антиконс'юмеристське спрямування, тому поєднується із сучасними проблемами буття людини та її соціальної приналежності [5, с. 78]. Г. С. Сковорода вважав, що щастя не залежить від зовнішніх змін людського буття, воно досягається завдяки внутрішньому стану людини. Щоб бути щасливою, людина має жити в гармонії із власною внутрішньою суттю [6]. Тобто, не та людина щаслива, у житті якої немає розчарувань, зрад, страждань, а та, яка змогла прийняти ці зміни та опанувати себе [5, с. 78].

В. О. Животенко зазначає, що в суспільстві споживання людині важко відчувати себе щасливою, оскільки перше місце в її бажаннях займає матеріальний достаток. Разом із тим прихильники економічних теорій переконані, що щастя визначається розміром накопичених благ, а основними показниками, що відображають його рівень, є ВВП та ВВП [5, с. 79]. Однак дослідження економіки щастя спростували зв'язок між доходами й щастям, дали змогу зробити висновок, що споживання додаткових одиниць товару не може зробити людину щасливою, а щастя в різних прошарків суспільства вимірюється різною величиною доходів, що не дозволяє визначити складові щастя окремої соціальної групи. На думку автора, відчутти себе щасливою кожна людина може завдяки наявності люблячої родини та друзів, цікавої роботи, філософії та релігії, здоров'я та якісної доступної медицини, екологічного середовища існування тощо. Дослідник стверджує, що дійсно щасливою почуває себе людина також завдяки туризму, який дозволяє їй відчутти себе вільною та забезпеченою, оскільки всі туристи, незалежно від місця, способу та термінів відпочинку, отримують задоволеність тих внутрішніх потаємних потреб, про які ніхто не дізнається [5, с. 80]. Туризм, поєднуючи майже всі існуючі сфери економіки, уможливує, отримання щастя людиною від подорожі. В. О. Животенко вказує також на необхідність осучаснення основних наукових підходів до визначення категорії «щастя» та поняття економіки щастя як основи формування ефективних економік світу через призму розвитку туристичної сфери.

Як свідчать останні дослідження, туризм може збільшити щастя людей. Проте науковці зауважують, що вплив туризму на щастя людей здебільшого короточасний. Туристичне щастя не пов'язане з частотою та тривалістю туризму. Передчуття подорожей та пережиті спогади можуть продовжити позитивний ефект, отриманий від подорожі [7, с. 57]. Тому не викликає сумнівів теза Г. П. Вислободської про те, що туризм і щастя нерозривно пов'язані між собою. На думку авторки, різноманітна туристична діяльність може позитивно впливати на людей та поліпшувати їх індивідуальне щастя. Тому, з розвитком туристичної галузі, усе більше уваги має приділятися визначенню впливу туризму на людину, на її щастя в подорожі.

Наявність різних видів туризму дає змогу значно розширити подорожувальнику отримання нових вражень та відчуттів, що робить його дійсно щасливим. Саме тому дослідження Л. П. Кушнір і Р. М. Лозинського присвячено проблематиці появи й розвитку нових видів туризму. Науковці акцентують увагу на зростаючій популярності видів туризму, орієнтованих на доволі вузькі сегменти туристів – туризм спеціального інтересу (*special interest tourism, SIT*) [8, с. 20]. Туризм спеціального інтересу має багато підвидів, оскільки задовольняє різноманітні індивідуальні інтереси подорожувальників. Люди, обираючи спеціалізовані тури, підтверджують фактом подорожі свою успішність, обізнаність, статус у сфері їх спеціального інтересу, вони набувають нового досвіду, який сприяє особистісному зростанню [8, с. 22].

Подорожі сприяють розвитку духовно-творчої діяльності науковців. Так, власне «відкриття Європи» Г. С. Сковорода здійснив у складі Токайської комісії Федора Вишневецького. Роки його подорожі задля отримання нових знань та відповіді на питання щодо розуміння світу, людини, її місця в цьому світі та відчуття щастя в житті, проаналізовано в науковій праці І. В. Козюри. Г. С. Сковорода, перебуваючи за кордоном, отримав знання, що його цікавили, з першоджерел, без цензури. При цьому особливе значення для Г. С. Сковороди мало засвоєння західно-європейської науки в галузі філософії та богослов'я, німецької філософської думки, протестантського богослов'я, що потім стало для Г. С. Сковороди основним джерелом його філософії про Бога, світ та людину [9, с. 19]. Наукові відрядження славіста І. І. Срезневського, правознавця Д. І. Каченовського та історика М. Н. Петрова, які зазнали певного впливу творчості Г. С. Сковороди, до Німеччини та Австрійської імперії, як указує С. І. Лиман [10], мають значний інтерес для історичної, філологічної та юридичної наук. Адже ці відрядження були здійснені на етапі зародження вітчизняного наукового туризму та стали цінним джерелом для вивчення цього процесу. Дослідники вивчали не лише стан викладання в зарубіжних університетах відповідних наук, але й звичаї, менталітет, повсякденні реалії в різних країнах [10, с. 42].

Творча особистість Г. С. Сковороди в останні роки привертає все більшу увагу туризмологів. Так, Г. П. Скляр та М. М. Логвин у своєму

дослідженні акцентували увагу на сакральних аспектах туристичних практик [11, с. 45]. Науковці стверджують, що у процесі особистісно спрямованого господарствотворення туристичної дестинації важливу роль відіграє залучення імен пасіонарних людей, які перебувають у вічності, як сакральних символів і потенційних брендів дестинацій. Особистість мандрівного філософа-богослова Г. С. Сковороди є, на думку авторів, однією з таких особистостей-пасіонарів-брендів [11, с. 47]. Автори відмічають, що на сучасному етапі розвитку вітчизняних туристичних дестинацій відбувається своєрідна ринкова сакралізація особистості Г. С. Сковороди (увіковічення пам'яті, що проявляється в топоніміці, назвах вулиць, парків, випуску монет, марок, листівок тощо, і комерціалізація імені-бренду творчої особистості – продаж квитків у музеї, реалізація сувенірної продукції тощо). На їх думку, формуванню відносин ринкової сакралізації особистостей-пасіонарів-брендів як перетвореної форми туристичної ренти сприяє застосування механізму партнерства в туризмі.

Особливої актуальності в сучасному світі набуває Сковородинівське осмислення людини та її екзистенції. Як зазначає М. М. Мовчан, у творчій спадщині Г. С. Сковороди проявилась характерна риса української філософії – екзистенційний дух мислення, філософська зосередженість на ролі та призначенні людини у світі. Екзистенційний вимір духовності людини у Г. С. Сковороди поєднувався з розумінням багатьох екзистенціалів, які він переживав. Страх і самотність мандрівний філософ уважав реальними, неминучими, але й не бажаними, уважаючи, що їх подолання в житті кожної людини – це суттєвий крок до вдосконалення духовності [12, с. 94].

Отже, проведений нами огляд основних наукових праць учасників методологічного міждисциплінарного інтернет-семінару дає можливість зробити такі висновки: сутністю туризму є подорожувальник; щасливою людиною роблять не речі, а відчуття, які вона може отримати під час подорожі; туризм і щастя нерозривно пов'язані між собою; у процесі особистісно спрямованого господарствотворення туристичної дестинації важливу роль відіграє залучення імен пасіонарних людей, які перебувають у вічності, як сакральних символів і потенційних брендів дестинацій.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Предметом філософсько-економічних пошуків зажди були ціннісні орієнтири та шляхи до благополучного життя. У сучасному суспільстві туризм став важливою компонентою життя і нерозривно пов'язаний із щастям людини. Туризм створює можливість для спілкування із представниками різних етносів і культур, ознайомлення з культурою країни, долучення до її історії, традицій, звичаїв. Тому подальші наукові дослідження мають пов'язуватися з формуванням постнекласичного прикладного туристичного знання, з визначенням глибинної сутності механізмів самореалізації пересічних особистостей та особистостей-пасіонаріїв-брендів у топохронні дестинації в умовах економіки культурного досвіду в туризмі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Скляр Г. П. Міждисциплінарний підхід в постнекласичних наукових дослідженнях туризму / Г. П. Скляр, Л. В. Дробиш, І. Р. Прокопенко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер. : Економічні науки. – 2019. – № 1 (92). – С. 108–115.
2. Гладкий О. В. Туризм як наука про щастя в постнекласичній парадигмі / О. В. Гладкий // Матеріали методологічного міждисциплінарного інтернет-семінару «Щастя в подорожах: реактуалізація духовно-творчої спадщини і дозвіллевих практик мандрівного філософа-богослова Г. С. Сковороди» (03 грудня 2019 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2020. – С. 3–9.
3. Миронов Ю. Б. Онтологічна універсальність та індивідуальність щастя секулярної доби / Ю. Б. Миронов, М. М. Логвин // Матеріали методологічного міждисциплінарного інтернет-семінару «Щастя в подорожах: реактуалізація духовно-творчої спадщини і дозвіллевих практик мандрівного філософа-богослова Г. С. Сковороди» (03 грудня 2019 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2020. – С. 82–90.
4. Філософський енциклопедичний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovyk.pdf.15 (дата звернення: 03.06.2020). – Назва з екрана.
5. Животенко В. О. Розвиток сучасного суспільства: економіка щастя та туризм / В. О. Животенко // Матеріали методологічного міждисциплінарного інтернет-семінару «Щастя в подорожах: реактуалізація духовно-творчої спадщини і дозвіллевих практик мандрівного філософа-богослова Г. С. Сковороди» (03 грудня 2019 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2020. – С. 77–82.
6. Сковорода Г. Розмова п'яти мандрівників про істинне щастя в житті / Г. Сковорода // Україна: філософський спадок століть – Хроніка 2000. – Київ : Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2000. – С. 323–332.
7. Вислободська Г. П. Розвиток туристичної галузі в контексті економіки щастя / Г. П. Вислободська // Матеріали методологічного міждисциплінарного інтернет-семінару «Щастя в подорожах: реактуалізація духовно-творчої спадщини і дозвіллевих практик мандрівного філософа-богослова Г. С. Сковороди» (03 грудня 2019 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2020. – С. 53–59.
8. Кушнір Л. П. Інноваційні види туризму, їх виникнення та розвиток / Л. П. Кушнір, Р. М. Лозинський // Матеріали методологічного міждисциплінарного інтернет-семінару «Щастя в подорожах: реактуалізація духовно-творчої спадщини і дозвіллевих практик мандрівного філософа-богослова Г. С. Сковороди» (03 грудня 2019 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2020. – С. 19–25.
9. Козюра І. В. Європейські студії Григорія Сковороди / І. В. Козюра // Матеріали методологічного міждисциплінарного інтернет-семінару «Щастя в подорожах: реактуалізація духовно-творчої спадщини і дозвіллевих практик мандрівного філософа-богослова Г. С. Сковороди» (03 грудня 2019 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2020. – С. 9–19.

10. Лиман С. І. Науковий туризм земляків Г. С. Сковороди у другій та третій чверті XIX ст.: подорожі Німеччиною та Австрійською імперією / С. І. Лиман // Матеріали методологічного міждисциплінарного інтернет-семінару «Щастя в подорожах: ре-актуалізація духовно-творчої спадщини і дозвіллевих практик мандрівного філософа-богослова Г. С. Сковороди» (03 грудня 2019 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2020. – С. 25–44.
11. Скляр Г. П. Феномен ринкової сакралізації особистості Г. С. Сковороди у топохроні туристичної дестинації / Г. П. Скляр, М. М. Логвин // Матеріали методологічного міждисциплінарного інтернет-семінару «Щастя у подорожах: ре-актуалізація духовно-творчої спадщини і дозвіллевих практик мандрівного філософа-богослова Г. С. Сковороди» (03 грудня 2019 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2020. – С. 46–55.
12. Мовчан М. М. Проблема страху у філософа-мандрівника Г. Сковороди / М. М. Мовчан // Матеріали методологічного міждисциплінарного інтернет-семінару «Щастя в подорожах: ре-актуалізація духовно-творчої спадщини і дозвіллевих практик мандрівного філософа-богослова Г. С. Сковороди» (03 грудня 2019 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2020. – С. 90–95.
3. Mironov, Yu. B., & Logvin, M. M. (2020). Ontologіchna unіversalnіst ta Individualnіst schastya sekulyarnoYі dobi [Ontological universality and individuality of happiness of the secular age]. *Materiali Metodologichnogo mizhdistsiplinarnogo Internet-seminaru «Schastya u podorozhah : reaktualizatsiya duhovno-tvorchoYі spadschini i dozvillEvih praktik mandrivnogo filosafo-bogoslova G. S. Skovorodi»* – Materials of the Methodological interdisciplinary Internet seminar «Happiness in travel: re-actualization of spiritual and creative heritage and leisure practices of the traveling philosopher-theologian GS Skovoroda». (pp. 3–9). Poltava : PUET [in Ukrainian].
4. *Filosofskiy entsiklopedichniy slovnik [Philosophical encyclopedic dictionary]*. Retrieved from http://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskiy_entsyklopedychnyi_slovyk.pdf.15 (accessed 03 June 2020) [in Ukrainian].

REFERENCES

1. Sklyar, G. P., Drobish, L. V., & Prokopenko, I. R. (2019). Mizhdistsiplinarniy pidhid v postneklasichnih naukovih doslidzhennyah turizmu [Interdisciplinary approach in post-non-classical scientific researches of tourism]. *Naukoviy visnik Poltavskogo universitetu ekonomiki i torgivli – Scientific Bulletin of Poltava University of Economics and Trade. Series : Economic sciences* (1 (92)), (pp. 108–115). Poltava : RVV PUET [in Ukrainian].
2. Gladkiy, O. V. (2020). Turizm yak nauka pro schastya v postneklasichniy paradigm [Tourism as a science of happiness in the post-classical paradigm]. *Materiali Metodologichnogo mizhdistsiplinarnogo Internet-seminaru «Schastya u podorozhah : reaktualizatsiya duhovno-tvorchoYі spadschini i dozvillEvih praktik mandrivnogo filosafo-bogoslova G. S. Skovorodi»* – Materials of the Methodological interdisciplinary Internet seminar «Happiness in travel: re-actualization of spiritual and creative heritage and leisure practices of the traveling philosopher-theologian GS Skovoroda». (pp. 77–82). Poltava : PUET [in Ukrainian].
5. Zhivotenko, V. O. (2020). Rozvitok suchasnogo suspіlstva: ekonomіka schastya ta turizm [Development of modern society: the economy of happiness and tourism]. *Materiali Metodologichnogo mizhdistsiplinarnogo Internet-seminaru «Schastya u podorozhah: reaktualizatsiya duhovno-tvorchoYі spadschini i dozvillEvih praktik mandrivnogo filosafo-bogoslova G. S. Skovorodi»* – Materials of the Methodological interdisciplinary Internet seminar «Happiness in travel: re-actualization of spiritual and creative heritage and leisure practices of the traveling philosopher-theologian GS Skovoroda». (pp. 77–82). Poltava : PUET [in Ukrainian].
6. Skovoroda, G. (2000). Rozmova p'yati mandrivnikiv pro istinne schastya v zhitti [Con-

- versation of five travelers about true happiness in life]. *Ukrayina: filosofskiy spadok stolit – Hronika 2000 – Ukraine: the philosophical heritage of the centuries – Chronicle 2000*. (pp. 323–332). Kyiv : Fond spryynnya rozvytku mystetstv [in Ukrainian].
7. Vislobodska, G. P. (2020). Rozvitok turisticnoyi galuzi v konteksti ekonomiki schastya [Development of the tourism industry in the context of the economy of happiness]. *Materiali Metodologichnogo mizhdistsiplinarnogo Internet-seminaru «Schastya u podorozhah: reaktualizatsiya duhovno-tvorchoyi spadschini i dozvillEvih praktik mandrivnogo filosofa-bogoslova G. S. Skovorodi» – Materials of the Methodological interdisciplinary Internet seminar «Happiness in travel: re-actualization of spiritual and creative heritage and leisure practices of the traveling philosopher-theologian GS Skovoroda»*. (pp. 53–59). Poltava : PUET [in Ukrainian].
 8. Kushnir, L. P., & Lozinskiy, R. M. (2020). Innovatsiyi vidi turizmu, yih viniknennya ta rozvitok [Innovative types of tourism, their origin and development]. *Materiali Metodologichnogo mizhdistsiplinarnogo Internet-seminaru «Schastya u podorozhah: reaktualizatsiya duhovno-tvorchoyi spadschini i dozvillEvih praktik mandrivnogo filosofa-bogoslova G. S. Skovorodi» – Materials of the Methodological interdisciplinary Internet seminar «Happiness in travel: re-actualization of spiritual and creative heritage and leisure practices of the traveling philosopher-theologian GS Skovoroda»*. (pp. 19–25). Poltava : PUET [in Ukrainian].
 9. Kozyura, I. V. (2020). Evropeyski studiyi Grigorlya Skovorodi [European Studies by Hryhoriy Skovoroda]. *Materiali Metodologichnogo mizhdistsiplinarnogo Internet-seminaru «Schastya u podorozhah: reaktualizatsiya duhovno-tvorchoyi spadschini i dozvillEvih praktik mandrivnogo filosofa-bogoslova G. S. Skovorodi» – Materials of the Methodological interdisciplinary Internet seminar «Happiness in travel: re-actualization of spiritual and creative heritage and leisure practices of the traveling philosopher-theologian GS Skovoroda»*. (pp. 9–19). Poltava : PUET [in Ukrainian].
 10. Liman, S. I. (2020). Naukoviy turizm zemlyakiv G. S. Skovorodi u drugiy ta tretyi chverti XIX st.: podorozhi Nimechchinyu ta Avstriyskoyu Imperieyu [Scientific tourism of GS Skovoroda's compatriots in the second and third quarters of the XIX century: travels through Germany and the Austrian Empire]. *Materiali Metodologichnogo mizhdistsiplinarnogo Internet-seminaru «Schastya u podorozhah : reaktualizatsiya duhovno-tvorchoyi spadschini i dozvillEvih praktik mandrivnogo filosofa-bogoslova G. S. Skovorodi» – Materials of the Methodological interdisciplinary Internet seminar «Happiness in travel: re-actualization of spiritual and creative heritage and leisure practices of the traveling philosopher-theologian GS Skovoroda»*. (pp. 25–44). Poltava : PUET [in Ukrainian].
 11. Sklyar, G. P., & Logvin, M. M. (2020). Fenomen rinkovoyi sakralizatsiyi osobistosti G. S. Skovorodi u topohroni turistichnoyi destinatsiyi [The phenomenon of market sacralization of GS Skovoroda's personality in the topography of a tourist destination]. *Materiali Metodologichnogo mizhdistsiplinarnogo Internet-seminaru «Schastya u podorozhah : reaktualizatsiya duhovno-tvorchoyi spadschini i dozvillEvih praktik mandrivnogo filosofa-bogoslova G. S. Skovorodi» – Materials of the Methodological interdisciplinary Internet seminar «Happiness in travel: re-actualization of spiritual and creative heritage and leisure practices of the traveling philosopher-theologian GS Skovoroda»*. (pp. 46–55). Poltava : PUET [in Ukrainian].
 12. Movchan, M. M. (2020). Problema strahu u filsofa-mandrivnika G. Skovorodi [The problem of fear in the philosopher-traveler G. Skovoroda]. *Materiali Metodologichnogo mizhdistsiplinarnogo Internet-seminaru «Schastya u podorozhah : reaktualizatsiya duhovno-tvorchoyi spadschini i dozvillEvih praktik mandrivnogo filosofa-bogoslova G. S. Skovorodi» – Materials of the Methodological interdisciplinary Internet seminar «Happiness in travel: re-actualization of spiritual and creative heritage and leisure practices of the traveling philosopher-theologian GS Skovoroda»*. (pp. 90–95). Poltava : PUET [in Ukrainian].

Г. П. Скляр, доктор экономических наук, профессор; **Л. В. Дробыш**, кандидат экономических наук, доцент (Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»). **Счастье как объект междисциплинарных туризмологических исследований в постнеклассической парадигме.**

Аннотация. Цель статьи заключается в обзоре многоаспектной трактовки понятия «счастье путешественника» в междисциплинарных туризмологических исследованиях в постнеклассической парадигме. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью общенаучных и специальных методов исследования: анализа и синтеза, систематизации и обобщения. **Результаты.** Апробировано использование постнеклассических подходов в междисциплинарных туризмологических исследованиях категории «счастье». Исследована проблема познания счастья учеными различных научных школ и областей знаний. Определен вклад ученых в решение актуальной научной проблемы в понимании сущности туризма как науки о счастье человека в постнеклассической парадигме. Выяснено, что прикладные человекомерные научные исследования туризма требуют дальнейшего углубления понимания сущности категории «счастье». Указано на необходимость осовременивания основных научных подходов к определению категории «счастье» и понятия экономики счастья как основы формирования эффективных экономик мира через призму развития туристической сферы. Междисциплинарный вектор туризмологических исследований позволяет определить роль путешественника в дальнейшем развитии сферы туризма. Однако дискуссионным остается вопрос счастья путешественника. Поэтому с развитием туристической отрасли больше внимания должно уделяться определению влияния туризма на человека, на его счастье в путешествии. **Практическая значимость результатов исследования.** В статье обоснована актуальность междисциплинарных туризмологических исследований понятия «счастье путешественника» и использования постнеклассических подходов исследования туризма. Это даст возможность определить важную роль личности путешествующего человека в развитии туризма. Основные научные положения исследования целесообразно использовать при теоретическом анализе современного состояния и перспектив дальнейшего развития прикладных человекомерных научных исследований туризма.

Ключевые слова: счастье, путешественник, туризм, междисциплинарный подход, постнеклассическая парадигма.

G. Skliar, Dc. Econ. Sci., Professor; **L. Drobysh**, Cand. Econ. Sci., Docent (Poltava University of Economics and Trade). **Happiness as the object of interdisciplinary tourismological researches in post-nonclassical paradigm.**

Annotation. Purpose. Examination of the multidimensional interpretation of the concept of «happiness of a traveling person» in interdisciplinary tourism studies in the post-non-classical paradigm. **Methodology of research.** The objectives of the article implemented by using the following general and specific research methods: analysis and synthesis, systematization and generalization, dialectical approach. **Findings.** The use of post-non-classical approaches in interdisciplinary tourism studies of the category of happiness has been tested. The problem of cognition of happiness by scientists of various scientific schools and fields of knowledge is investigated. The contribution of scientists to the solution of an urgent scientific problem in understanding the essence of tourism as a science of human happiness in the post-nonclassical paradigm is determined. It was found that applied human-dimensional scientific research of tourism requires further deepening of the understanding of the essence of the category of happiness. The need to modernize the main scientific approaches is indicated to the definition of the category of happiness and the concept of the economy of happiness as the basis for the formation of effective economies in the world through the prism of the development of the tourism sector. The interdisciplinary vector of tourism research makes it possible to determine the role of the traveling person in the further development of the tourism sector. However, the question of the happiness of a traveling person remains controversial. Therefore, with the development of the tourism industry, more attention should be paid to determining the impact of tourism on a person, on his happiness in travel. **Practical value.** The article substantiates the relevance of interdisciplinary tourism studies

of the concept of «happiness of a traveling person» and the use of post-non-classical approaches to tourism research. This will make it possible to determine the important role of the personality of a traveling person in the development of tourism. The main scientific provisions of the study should be used in a theoretical analysis of the current state and prospects for the further development of applied mannered scientific research of tourism.

Keywords: *happiness, a traveling person, tourism, an interdisciplinary approach, a post-non-classical paradigm.*